

SAHİBİ

İst. Yük. İslâm Enstitüsü Mezunları
Cemiyeti Başkanı

Mustafa PEKTUT

★

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Cahid BALTACI

★

IDARE MÜDÜRÜ

Hüseyin ERDEM

★

TEMSİLCİLERİMİZ

Ankara: Rıza ÖZSU

Konya: Ali MARAŞLIGİL

Kayseri: İsmail ELİUZ

İzmir: Ali ARSLAN

Erzurum: N. Tayyar TAŞ

★

Hattat - Ressam

Turan SEVGİLİ

★

IDAREHANE

Nuruosmaniye Cad. No: 8/6

Telf.: 22 46 02 Cağaloğlu — İST.

Haberleşme ve Havale

P.K. 1315 SİRKECI — İSTANBUL

★

ABONE VE İLÂN

Yıllık 12 sayı 40 TL.

Altı aylık 6 sayı 20 TL.

Yabancı memleketlere posta ve kurtasiye ücreti eklenir.

Her türlü reklâm ve ilânlar özel tarifeye tabidir.

★

Yıl: 3 — Sayı: 30

Tarih: 10/4/1973

Dizgi — Baskı

İrfan Matbaası — İST.

Biyografi

Ebû Dâvud

Ali DEMİRHAN

ÜYÜK Hadis imamlarından biri olan Ebu Davud, Sünen ashabındandır. Asıl ismi: Süleyman bin Eş'as bin İshak bin Beşir bin Şeddad el-Ezdi'dir. Zehebî'nin Tezkiretü'l-Huffazında dokuzuncu tabakadan gösterilmiştir.

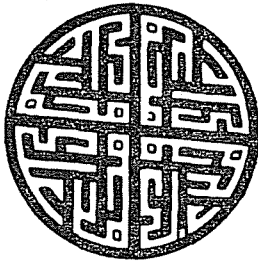
I — HAYATI

A — Tarihçe : Elde edebildiğimiz bütün kaynaklarda doğum tarihi 202 hicri senesi gösterilmiştir. 202 hicri tarihi milâdi 817 yılına tekabül etmektedir. Ebu Ubeyd el-Ecri dedi ki: «Ben onun (Ebu Davud'un): — 202 senesinde doğdum ve AFFAN üzerine... Bağdat'ta namaz kıydın, dediğini işittim.» (1) Ve gençliğinde hadis tahsil etmek üzere uzun yolculuklara çıkmış, Bağdat'da Ahmed b. Hanbel'den ders almıştır. Nihayet Basra'da yerleşmiştir (2). Bağdatlı Ebu Davud'un Bağdat'a defalarca sefer yaptığını şöyle yadediyor: Cevherî bize haber verdi... Ebu Hüseyin bin münadi bize haber verdi. Dedi ki «Ebu Davud Bağdat'a defaladca girdi sonra oradan çıktı... Basra'ya geldi ve 275 'de Basra'da öldü» (3). Bakma imkânını bulabildiğimiz bütün kaynaklar vefat tarihini 275 hicri yılını tesbit etmişlerdir. Sadece mu'cemu'l-müellifin de bir dip not çıkılarak 276 (dahi) denildi diye kaydedilmiştir (4). İbni Kesir ise Ebu Davud'un 275 'de Bâsra'da şevvalin 16 sında cuma günü 73 yaşında vefat ettiğini ve süfyani sevrinin kabri yanına defn olduğunu «Bidaye'sinde kaydetmiştir (5).

B — Yaşayışı : Kaynaklar onun çok takva sahibi olduğunu sitayişle anmaktadırlar. İbnü'l-imad onun hakkında: «Vera, salah hürmet sahibi fıkhıta, hadisde baş-imam idi, o kadar ki şeyhi Ahmet b. Hanbel'e benziyordu» demektedir (6). Zehebî ise Tezkiretü'l-huffazında şöyle demektedir: Hafız Musa bin İbrahim: «Sanki Ebu Davud dünyada hadis için ahirette de cennet için yaratılmıştır, ondan faziletlisini görmedim» dedi. Ve Zehebî devamla: Bize ulaştı ki Ebu Davud üle-

mâi âliminden idi. O kadar ki bazı imamlar onun hakkında şöyle dediler: «Ebu Davud... sîretinde ve yaşayışında yani hal ve hareketlerinde Ahmed bin Hanbel'e benziyordu, bu hususlarda Ahmed ise Vakt'a benziyordu, bu husus-

larda Vakt, Süfyan'a, Süfyan Mansura, Mansur İbrahime, İbrahim Alkame'ye, Alkame Abdullah ibni Mes'uda benziyordu. Alkame dedi ki: İbni Mes'ud sîretinde ve halu hareketinde Nebi Aleyhisselâma benziyordu» (7).

Hatbi-i Bağdadi ise onun hakkında şunu nakletmektedir: — ...İbrahim el-Asbahani de onun kadrini yüceltiyor ve onu öyle anlıyorlar ki, onun zamanında hiç kimseyi onun gibi anmıyorlardı (8). Demekki yaşayışındaki üstünlük yani, hal ve hareketlerinin, imamı Ahmed bin Hanbel ve onu takiben peygamberimiz (s.a.v.)in hal ve hareketlerine benzemesi onun en büyük şahsiyet olduğunu isbata kâfidir.

II — İLMİ ŞAHSİYETİ:

Bu maddede sırayla şu hususlar üzerinde duracağız: İlim tahsil edebilmek için ilim yokuşunda önce sonsuz bir aşk ve iştihak, sabır, cehd, gayret bulunması lâzımdır, sonra sağlam hocalardan ders almalı, işte bunun neticesinde, sağlam ve üstün bir bilgi elde edilir ve üstün bilgi sahibi muallimlerden bilgili talebeler yetişir, onlar da gelişerek büyük ilim sahipleri safına girerler. Böylece: Sağlam muallim, sağlam ilim, sağlam talebe silsilesi devam etmiş olur. İşte biz buradaki anlatacağımız şeylerde bu sıraya riayet etmeye açlaşacağız. Şimdi şekillendirmeye geçebiliriz.

A — İlim Aşkı: O büyük insan ilim tahsili için uzak yakın dememiş belde belde dolaşmış yılmadan usanmadan ordan oraya, ordan oraya rihlet etmiş...

Kaynaklar onun ilim tahsili için, Irak'ı, Horasan'ı, Şam'ı, Mısır'ı, Cezair'i, Hicaz'ı ve daha daha başka yerleri dolaştığını iftiharla kaydediyorlar (9). Yine kaynaklar Basra'da oturduğu sırada defalarca Bağdad'a ilim seferine çıktığını ve burada süneni tahdis ettiğini yazmaktadırlar (10). İlim talebinde sefere çıkarken uzak yakın diye bir şey düşünmez, faydalanabileceğine kanaat getirdikten sonra tâ uzaklara doğru uzanır... İlme o kadar dalmıştı ki, riyasetin getireceği şan ve şöhretten tamamen azade idi. Onun bu durumunu oğlu Ebu Bekir'den dinleyelim; Ebu Bekir der ki: Babam —yani Ebu Davud—: «Riyaset sevgisi gizli şehvettir» derdi (11).

B — Hocalar: Kaynaklardan bazısı birkaç hocasının ismini ve-

rip, daha bir çoklarından ders aldı demekle yetiniyor. Meselâ Zehebi: Ebu Amr Az-Zariri'yi, Müslim bin İbrahimi, Ka'nebi'yi, Ebu Velid At-tayalisi'yi, Ahmed bin Yunus'u, Ebu Tövbetü'l-Halebi'yi üç üstadını daha ismen zikredip, Horasan..., Cezair, Irak, Mısır, Şam, Hicaz halkının bir çoğundan da (Hadis) dinledi, diyor (12). İbnu'l-İmad ise Ka'nebi ve bir hocasının ismini daha verip, bu ikisinden ve bu ikisinin muasırlarından (Hadis) dinlediğini, Şam, Mısır, Hicaz, Irak, Cezair ve Horasan'ı dolaştığını kaydediyor (13). Hocalarıyla ilgili en geniş malumatı, elimizdeki kaynaklardan «Tarih'i Bağdad» isimli eserde bulduk: Burada Müslim bin İbrahimi'den başlayıp, Ebu Cafer de bitmek üzere yirmiden fazla hocasının ismini zikrediyor (14). Biz burada onlardan bir kaçının ismini verelim: Müslim bin İbrahim, Musa bin İsmail et-Tebuzeki, Müsedded, Yahya bin Main, Ahmen bin Hanbel, Kuteybe bin Saïd, Ahmed bin Yunus, Osman bin Ebu Şeybe, Yezid bin Mevheb Remli, Ahmed bin Salih. Badadi 20 yi aşkın hocasının ismini verdikten sonra bunların haricinde daha birçok kimselerden de (Hadis) dinlediğini kaydediyor.

C — İlmî Üstünlüğü: Onun ilmi üstünlüğü hakkında büyük İslam alimlerinin kıymetli sözleri vardır. Biz sözü uzatmadan onların sözlerini hemen nakledeyim. Onun hakkında meşhur muhaddislerden İbni Hibban «Ebu Davud dünya çapında bir imamdır. Fıkıh ve usul-ü fıkıhda yedi tülâ sahibi idi. Fazlî kemalini takdir etmeyen bir fert yoktur» demiştir (15). Onun ilmi üstünlüğünü anlatırken meşhur eseri «SÜNEN» hakkında söylenen kıymetli sözleri de burada nakledeceğiz. Çünkü eserin ilmi üstünlüğü sahibinin ilmi üstünlüğü ile parilerdir. O «SÜNEN» ki onun hakkında IV asırda «Dünyanın harikası» «İslamın mesnedi» diyenler olmuştur (16). Hattabi ise «Din ilminde Ebu Davud'un sünen'inin misli tasnif olunmadı» demektedir (17). Ebu Hamid el-Gazali ise «Hadislerden onu (Yani Ebu Davud'un süneni'ni) bilmek müç-

tehde yeter.» demiştir (18). Ahmed bin Muhammed bin Yasin el-Herevi: «Süleyman bin eş'as Ebu Davud, Resulullahın hadisi, onun (Hadis) ilmi, onun (Hadisin) illetleri onun (Hadisin) senedi için olan... İslam huffazından biri idi» demektedir (19). Yine Sünen hakkında Zekeriyya: «Allahın kitabı İslamın aslıdır ve Ebu Davud'un Süneni ise İslamı bilmektir» demiştir (20). Tezkiratu'l-Huffaz sahibi Zehebi ise şunları naklediyor: Hafız Musa bin İbrahim «Sanki Ebu Davud dünyada hadis, Ahirette cennet için yaratılmıştır. Ondan fazilet-lisini görmedim» dedi. Yani o kadar faziletli insan... Yine Zehebi devamla: Muhammed bin İshak es-Sağani «Hadisi Ebu Davud'a, demirin Hz. Davuda yumuşadığı gibi yumuşadı» demektedir (21). Bu birkaç nakille ilmi üstünlüğünü izaha çalıştık... Zehebi Ebu Davud maddesine başlığı atarken «İmam essebt seyvidu'l-Huffaz» diye ünvanlandırmıştır ki, Zehebi gibi mudakkik bir alimin: Huffazın efendisi demesi Ebu Davudun kadrinin yüceltildiğini bize göstermeye her halde kâfidir. Sebt ve huffazın tekili olan Hafız usulü hadiste yüksek derecelerdedir (22). Konuyu dağıtmamak için bu kadarla yetindik...

C — Talebeleri: Talebeleri hakkında ise en geniş bilgiyi (elimizdeki kaynaklardan) «Tezkiretü'l-Huffaz»da bulduk: Burada onbeş kadar talebesinin isimleri zikredilmektedir. Bunlardan birkaçı şunlardır: Tirmizi, Nesai, oğlu Ebu Bekir, Ebu Avane, Ebu Üsame Muhammed bin Abdülmelik, Ebu Saïd bin A'rabi, Ebu Ali el-Lü'lü, Ebu Bekir bin Dase bunlardandır. Zehebi onbeş kadar talebesinin ismini sıralıyor ve bunlardan başka yine birtakım kimselerin ondan hadis tahdis ettiklerini haber veriyor (23).

III — ESERLERİ

1 — Sünen: En meşhur eseridir.

Sünenin değerini belirten üstün sözleri «ilmî şahsiyet»inde naklettik. Burada Sünenin özelliklerinden ve Sünen için yapılan şerh ve şarihlerden bahsedeceğiz:

A — Özellikleri: Ebu Davud'un bizzat kendisi 500.000 (beşyüzbin)

hadis yazdığını Sünnen'ine ise bunlardan 4800 (dörtbinsekizyüz) tanesini aldığını söylemiştir. Ebu Davud Hz.leri demiştir ki: «Ben bu kitabımda 4800 hadisi şerif topladım, insanın dini için bunlardan şu dört hadisi şerif kifayet eder:

1. «Amellerin hükümleri, kıymetleri niyetlere göredir».

2. «Kişinin kendisine faide vermeyecek şeyleri terk etmesi islâmiyetinin güzelliğindedir.»

3. «Bir mümin kendisi için isteyip hoşlandığı şeyi, kardeşi için de isteyip hoşnut olmadıkça bihakkın mümin olamaz».

4. «Helâl da açıktır, haram da açıktır, bunların arasında ise birtakım iştihahli şeyler vardır». Binaenaleyh harama düşmemek için şüpheli şeylerden sakınmak lâzımdır (24).

Sünen hakkında İslâm Ansiklopedisinde şu bilgiler verilmektedir:

«Ebu Davud'un başlıca eseri Kitab al-Sünen adı ile tanınmış bir hadis mecmuasıdır. Aynı ismi taşıyan diğer bütün kitaplar gibi, Ebu Davud'un eseri de, Cami diye tanıyan hadis kitaplarından şu cihetten farklıdır ki, müellif, tarihi, ahlâka veya akaide ait hadisleri eserine idhal etmemiştir. Bu eserde esas itibarıyla yalnız ahkama müteallik hadisler mevcuttur. Diğer hususlarda da Ebu Davud'un Kitabı'l-Süneni her iki sahîh gibi eski hadis mecmualarından ayrılmaktadır. Bu kitapta ravilerin tenkidinde daha az müşkül pesend davranılmaktadır. Ebu Davud nazarında her ravi muameze edilmeye müstehak olduğu katî surette isbat edilmedikçe itimada şayandır. Bundan başka Ebu Davud, ekseriya kaydettiği hadislere verilecek kıymetin derecesi hakkında, kendi şahsî mülahazalarını da ilâve eder. Bu kısa kayıtlar, sonraları müstakil bir ustûle varmak üzere inkişaf etmiş olan hadis tenkidinin ilk misalleri sayılabilir. Ebu Davud bir risale ile Süneni Mekke ve Medine alelerine bizzat tavsiye etmiş ve kendi görüşünü anlatarak eserinin faydelerini belirtmiş ve kullandığı tenkid usulünü göstermiştir. Eser pek çabuk büyük bir muvaffakiyet kazanmıştır.

Hatta IV. asırda onun hayranları Kitab'a «Dünyanın Harikası», «İslâmın Mesnedi» adını bile vermişlerdir. Her ne kadar bu kitab, sonradan hadis müdevvenatını teşkil eden 6 esastan biri olarak kabul edilmiş ise de, Buhari'nin sahihi ile Müslimin sahihi kadar bir itibar kazanmamıştır. Kitap şarkta muhtelif zamanlarda basılmıştır (25). Her mezhebde ulema ve fukahannın istinad edebileceği hadisler onda mevcuttur. Zayıf hadis varsa da musannif bu gibilerine işaret ettiği için mütalaa-sında bir sakınca yoktur. Maa-haza vaki olacak derecede zayıf olanlarını kitabına derc etmemiştir (26). Bağdadî, Sünen hakkında şunu da naklediyor: «... Ve denir ki o musannefini önceden tasnif etmişti de Ahmed İbni Hanbel'e arz etti. O da onu (musannefini) güzel ve iyi buldu» (27).

B — Üzerinde Çalışmalar:

a) Zekiyü'ddin Abdu'l-azim el-Munzîri onu ihtisar etti ve adına «mücteba» dedi. Bunun üzerine de Suyutî bir eser te'lif etti.

b) Ve onu Ebu Süleyman Ahmed bin Muhammed el-Hattabi şerhetti ve kitabına «Mealimu's-Sünen» ismini verdi.

c) Ve onu Suyutî şerhetti. Kitabının adı «Mirkatu's-suudu»dur.

d) Ve onu Şeyh Sıracüddin Ömer bin Ali şerhetti.

e) Ve onu hafız Alâuddin şerhetti.

f) Ve onu Şihabuddin Ebu Muhammed Ahmed bin Muhammed bin İbrahim şerh etti, «İnfihau's-Sünen ve İktifau's-Sünen» adını verdi (28).

2 — Kitabı'l-uhuvvet (29).

3 — Kitabı'l-Ba'si ven-Nuşûr (30).

4 — Kitabı't-teferrud (31).

5 — (32).

6 — Kitabı'z-zühd (33).

7 — Mürsel (34).

8 — Merasil (35).

Bunlar yanında nesh meselesiyle ilgili tasnif edilmiş beş kitabı daha vardır. (36).

Ebu Davud hakkında çok geniş bilgi isteyenler, Fuat Sezgin'in Almanca eserindeki ve mücemül-müellifin'deki Bibliyografya'dan da büyük çapta istifade edebilirler (37).

(1) Tezkirat'ül-Huffaz, c. II, 152-154

(2) İslâm Ansiklopedisi, c. IV, 15-16

(3) Tarihi Bağdad, c. IX, 55-59

(4) Mucem'ul-müellifin, c. IV, 255

(5) el-Bidaye ven-Nihaye, c. XI, 54-56

(6) Şezeratu'z-zeheb, c. II, 167

(7) Tezkiratu'l-huffaz, c. II, 152-154

(8) Tarih-i Bağdad, c. IX, 55-59

(9) Bak: Tarih-i Bağdad; Şezeratu'z-zeheb; Tezkiratu'l-huffaz.

(10) El-Bidaye, İbni Kesir; Tarih-i Bağdad, Bağdadî

(11) Tarih-i Bağdad, c. IX, 55-59

(12) Tezkiretil-huffaz,

(13) Şezerat

(14) Tarih-i Bağdad, IX, 55 59

(15) Riyazu's-salihin Hadislerin ravileri olan Ashab-ı Kiramın ve hadis imamlarının Hal Tercemeleri, s. 29

(16) İslâm Ansiklopedisi.

(17) Tac, c. I

(18) el-Bidaye

(19) Bağdadî

(20) Tezkira zehebî

(21) Tezkira zehebî

(22) Bak: Hadis Usulü: 4 Muhammed Şükri; Hadis Ricalı 141, Ali Özek; Hadis Usulü: 55 Hayretin Karaman; Hadis Usulü: 55 Talat Koçyiğit.

(23) Tezkiratul-huffaz.

(24) İstilahat-ı Fıkhye, c. I, 354

(25) İslâm Ansiklopedisi

(26) Riyazü's-salihin Ravileri olan 28

(27) Bağdadî

(28) Keş el-Zunun, II, 1004-1006 ve bilhassa Fuat Sezgin'in Almanca yazdığı esere bak, s. 151-152

(29) Aynı eser, 1387

(30) Aynı eser, 1402

(31) Aynı eser, 1405

(32) Aynı eser, 1418

(33) Aynı eser, 1422-23

(34) İslâm Ansiklopedisi

(35) İslâm Ansiklopedisi.

(36) Hadis Usulü, 147, Talat Koçyiğit.

(37) Mu'cem'ul-müellifin: II, 255.